

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı

7/13605
GK-76

Sayı : 88390588/610/ 2 512 499
Konu: İstanbul Milletvekili
Umut ORAN'ın (7/13605)
Esas Nolu Yazılı Soru Önergesi

11 Şubat 2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: 19/12/2012 tarihli ve A.01.0.KKB.0.10.00.00-98905 sayılı yazınız.

İstanbul Milletvekili Sayın Umut ORAN'a ait 7/13605 Esas No'lu yazılı soru önergesi Bakanlığımız ilgili birimlerince incelenmiş olup, konuya dair cevabi bilgi ve değerlendirmeler ekte sunulmuştur.

Bilgilerini arz ederim.

Faruk ÇELİK
Bakan

EK:
Cevap yazısı

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ UMUT ORAN'A AİT 7/13605 ESAS NO'LU YAZILI SORU
ÖNERGESİNE CEVAP

Bilindiği üzere, 1800'lü yıllarda ortaya çıkan sosyal güvenlik sistemlerinde, devletin vatandaşlarına çalışma dönemlerinin sonrasında primli ve primsiz sistem olmak üzere iki tip aylık/gelir bağlama modeli öngörülmüştür. Ülkemizde Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönem birlikte ele alındığında bu iki sisteme de dönem dönem yer verildiği görülmektedir. Nitekim, emeklilik kavramı Kanun-i Sultan Süleyman Döneminde Tekaüt Kanunname-i Hümayun'u (Emeklilik Kanunu) ile sadrazamlara aylık bağlanması suretiyle de yüzyıllar öncesinde devlet idaresinde uygulama bulmuştur. Dar kapsamlı olan bu yöntemler Tanzimat ve Islahat Fermanları sonrasında sistemli hale getirilerek kamu görevlileri için sandıklar kurulmuştur. Bu sandıklar ile primli sistem modeli oluşturularak çalışma/hizmet süreleri içinde aylıklarından kesinti yapılmış ve çalışma hayatı sonrası kendilerine veya ölümleri halinde hak sahiplerine aylık/gelir bağlanmıştır.

Bu kapsamda;

- 1- Cumhuriyet Dönemi öncesi kurulan bazı sandıkları;
    - a) Askeri Tekaüt Sandığı (1866),
    - b) Sivil Memurlar Emekli Sandığı (1881),
    - c) Seyri Sefain, Tekaüt Sandığı (1890),
    - d) Askeri ve Mülki Tekaüt Sandığı (1909),
    - e) Şirketi; Hayriye Tekaüt Sandığı (1917),
  - 2- Cumhuriyet Dönemi öncesi aylık bağlanmasına dair mevzuatı;
    - a) Tersane İşçilerinin Tekaüdiyesi Nizamnamesi (1909),
    - b) Hicaz Demiryolu Memur ve Müstahdemlerine Yardım Nizamnamesi (1910)
  - 3- Cumhuriyet Dönemi öncesi emekliliğe ilişkin çıkarılan bazı kanunları;
    - a) 11 Ağustos 1325 (24.08.1909) tarihli "Askeri Tekaüt ve İstifa Kanunu",
    - b) 20 Haziran 1326 (03.07.1910) tarihli "Maarif ve Mekatip Müdür ve Muavinlerinin İcrayı Tekaütleri Hakkında Kanun",
    - c) 28 Nisan 1330 (11.05.1914) tarihli "Tekaüt ve Mazuliyet Tevkifatının Tevhit ve Tezyidi Nispetleri Hakkında Kanun",
    - d) 3 Kanunisani 1334 (03.01.1918) tarihli "Hizmetleri Yirmi Beş Seneye Baliğ olan Vali, Mutasarrıf, Kaymakam, Müdür ve Polislerin Tekaütleri Hakkında Kanun"
- olarak belirtmek mümkündür.

Yukarıda önemli bir bölümü sayılan sandıklar ve emekliliğe esas mevzuatın uygulanabilirliği Cumhuriyet Dönemi ekonomik şartları nedeniyle yeniden düzenlenmiştir. Sandıkların ve kurumların mali güçleri dikkate alınarak işbu kanun ve nizamnamelere göre ödenen aylıklar, 03.06.1930 tarihinde TBMM'ce kabul edilen ve 11.06.1930 tarihli ve 1517 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1683 sayılı "Askeri ve Mülki Tekaüt Kanunu" ile devlet güvencesine alınmıştır. Primsiz modele geçilen 1683 sayılı Kanunun geçici (muvakkat) maddeleriyle de geçmiş döneme ilişkin sandıkların ve aylıkların genel bütçe içerisinde ödeneceği hüküm altına alınmıştır.

Askeri ve Mülki personelin emekliliklerine ilişkin düzenlemelerin yanı sıra I. TBMM Döneminde kabul edilen 27.08.1337 (27.10.1921) tarihli ve 147 sayılı "Müftülerin Tekaütten İstisnası Hakkında Kanun" da dahil olmak üzere T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nün kuruluşuna kadar kamu görevlileri ve kamusal görevlerde yer alan kişilerle ilgili çok sayıda kanun çıkarılmış ve yine çok sayıda biriktirme sandığı, tekaüt sandığı adlarında primli sisteme dayanan sosyal güvenlik kuruluşu kurulmuştur. Bu nedenle, 1930-1950 yılları arasında

ülkemizde primli model ile primsiz model aynı anda uygulanmış olup, Cumhuriyet Dönemi primli modelde yer alan bazı sandıkları ise;

- a) 1934 yılında 2454 sayılı Kanunla Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme, Umumi İdaresi Memurları Emekli Sandığı,
  - b) 1936 yılında 2921 sayılı Kanunla Tekel Memurları Emekli Sandığı,
  - c) 1937 yılında 3202 sayılı Kanun ile Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Memurları Emekli Sandığı,
  - d) 1938 yılında 3492 sayılı Kanunla Merkez Bankası Memurları Emekli Sandığı,
  - e) 1941 yılında 4085 sayılı Kanunla Belediyeler ve İller Bankası Memurları Emekli Sandığı,
  - f) 1947 yılında 5129 sayılı Kanunla Köy Öğretmenleri ve Sağlık Memurları Emekli Sandığı,
- oluşturmaktadır.

Ancak, Hazinece emekli aylıklarının ödenmesine son verilmesi ve çok sayıda sandıktan oluşan primli modelin tek bir “Emekli Sandığı” çatısı altında birleştirilmesi amacıyla 17.06.1949 tarihli ve 7235 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 08.06.1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ile T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu kapsamda da, 5434 sayılı Kanunun 133 üncü maddesi ile evvelden yürürlükte bulunan yetmiş beş kanun yürürlükten kaldırılmış ve Kanunun geçici 1 ilâ 9 uncu maddelerinde daha önce kurulmuş olan tüm sandıklar ve bunların emeklilik işlemleri Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığına devrolunmuştur.

Dolayısıyla, Soru Önergesinde benzer konudaki bazı köşe yazıları hakkında yapılan Sosyal Güvenlik Kurumunun 30.11.2012 tarihli Basın Duyurusunda da belirtildiği üzere; “T.C. Emekli Sandığı’nın 1956 yılında kurulduğu” yönündeki ifadeler yer verilmesi, konu hakkında bazı hususların dikkatten kaçtığını göstermektedir. 5434 sayılı Kanun uyarınca gerek Cumhuriyet Dönemi öncesinde, gerekse Cumhuriyet Dönemi sonrasında bahsi geçen sandık ve mevzuat uyarınca, kamu görevlileri ile bunların dul ve yetimlerine bağlanmış olan aylıklar, T.C. Emekli Sandığı bünyesinde toplanmış ve ödenmeye başlanmıştır.

T.C. Emekli Sandığı tarafından 2006 yılına kadar 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre yürütülmüş olan bu ödemeler, 16.05.2006 tarihli ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile SSK ve Bağ-Kur’un yanı sıra yukarıda da açıklandığı üzere kamu görevlilerinin sosyal güvenliğini sağlamak üzere kurulan T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü’nün tek çatı altında toplandığı Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödenmeye devam edilmektedir.

Görülebileceği üzere, Cumhuriyet Dönemi öncesi dahil gelişimi kısaca açıklanan Ülkemizdeki sosyal güvenlik sistem ve mevzuatı, yıllar itibarıyla üyesi/iştirakçisi bulunan kamu görevlileri ile bunların vefatları nedeniyle aylığa müstahak hak sahiplerine uzun yıllar boyunca aylık ödenmesine imkan tanımaktadır. Bu şekilde halen emekli veya hak sahibine ödenen aylıkların Vatani Hizmet Tertibinden ödenen aylıklar kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir.

5434 sayılı Kanun kapsamında aylık ödenen ve 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında aylık ödenmeye devam edilen kişilerden, 1924 yılından itibaren aylık ödenen emekli veya dul ve yetimlerin sayısı ve bunların kimler olduğu hususunda yapılmış genel bir çalışma bulunmamaktadır.

Ancak, aktif olarak aylık alan emekli, dul ve yetim aylığı ödenen dosyalar üzerinde sondajlama usulü ile yapılan bir çalışmada, emekli ve vefatından sonra müstahak dul veya yetimine, aylık ödenen toplam süresinin 80 yıla kadar ulaşan oldukça uzun bir süreyi içerebildiği tespitinde bulunulmuştur.

Diğer taraftan, memuriyet hizmet süresi ve unvanı üzerinden, yukarıda açıklandığı üzere kökeni 5434 sayılı Kanunun yürürlüğü öncesine (1866 yıllarına) dayanan ve primli sisteme tabi çeşitli emekli sandıkları kapsamında çalışmaları bulunan kamu görevlilerinin

kendileri veya dul yetimlerine 3denen aylıklar 01/07/2012 tarihinde ge3erli olan katsayılara g3re en az 833,89 TL'den başlamaktadır. Bu kapsamda yapılan 3demelerin b3y3k bir kısmı 833,89 TL ile 1.450,00 TL arasında olup, memuriyet hizmet s3resi ve memuriyet unvanına g3re 3.300,00 TL'ye kadar y3kselebilmektedir.

3te yandan, 5434 sayılı Kanun h3k3mlerine g3re aylık almakta olan emekli, dul ve yetimlere ait kayıtların tetkikinde, 100 yaş 3zerinde olup aylık alan 35 emekli, 162 dul eř ve 41 yetim olmak 3zere toplam 238 hak sahibinin aylık aldığı tespit edilmiştir. Bahsi ge3en 238 kişiden 24'3 106 yaş ve 3zerindedir. 106 yaş ve 3zerinde aylık alan kişiler i3inde ise 2 emekli, 18 dul eř ve 4 yetim bulunmaktadır.

Sosyal G3venlik Kurumu Başkanı Sayın Fatih ACAR'ın Bursa Ticaret ve Sanayi Odasında yaptığı ve bir katılımcının sorusu 3zerine Sosyal G3venlik Reformunun neden yapılması gerektiğini izah ederken dile getirdiği ve uzun yıllardır aylık 3denen emekli, dul ve yetimler arasında, 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında, Vatani Hizmet Tertibinden aylık alan İstiklal Madalyası verilmiş Gaziler veya bunlardan vefat edenlerin dul eşleri yer almadığı gibi, konuşmada 88 yıldır maaş alan kişilerin şahsını hedef alan bir yaklaşım da ifade edilmemiştir.

30/11/2012 tarihi itibariyle kendisine 1005 sayılı Kanun uyarınca aylık 3denen İstiklal Madalyası sahibi bir Gazimiz bulunmamakla birlikte, vefat eden İstiklal Madalyası sahibi Gazilerimizden dolayı aylık alan 561 dul eř bulunmaktadır. Bunlara 01/07/2012 tarihinde ge3erli olan memur maaş katsayısına g3re 323,01.-TL, herhangi bir sosyal g3venliği olmayanlara ise 504,98.-TL aylık 3denmektedir.